

Tietoteos maamme kaloista

KOLI, LAURI (1990). *Suomen kalat*, 357 s. WSOY, Porvoo. 429 mk.

Kaloja, selkärankaisten vanhimman ryhmän edustajia tunnetaan maapallolla kaikkiaan noin 22 000 lajia. Niistä vain 60 asustaa vakituisesti Suomen vesissä. Vaikka istutetut ja satunnaisvierailijatkin lasketaisiin mukaan, jää kalojemme lajimäärä silti alle sadan. Lajiniukkuuteen on syynä maamme pohjoisen sijainnin ohella täyssuolaisen meriveden puute.

Itämeren tyttärenä ja tuhanten järvien maana Suomi tarjoaa kaloilleen runsaasti elintilaa. Vaikka kalastuksen merkitys elinkeinona on tuntuvasti vähentynyt, on virkistys- ja vapaa-ajankalastusta harjoittavien määrä puolestaan lisääntynyt. Vesiemme kehitys on ollut viime vuosikymmenien aikana kalojen kannalta epäedullista. Kalavesien hoidon ja kunnostuksen turvin kalastusmahdollisuudet tullevat kuitenkin säilymään meillä vastakin erinomaisina.

Dosentti Lauri Koli on tehnyt suurtyön krijoittamalla koko kalastoamme koskevan tietoteoksen. Aiemmat pelkästään kaloihin keskittyvät ja saatavilla olevat kalakirjat ovatkin jo yli neljännesvuosisadan takaisten julkaisujen uusintapainoksia. Uudemmissa kirjasarjoissa on keskitytty lähinnä taloudellisesti tärkeisiin ja virkistyskalastajia kiinnostaviin lajeihin.

Kolin teoksessa esitellään Suomen kaikki kalat systemaattisessa järjestyksessä. Käsitellyt on tasapuolista: 3—5 sivua kalasta kuin kalasta. Koska talouskaloista on enemmän tietoa, ovat ne saaneet myös hiukan muita enemmän tilaa. Tärkeimpien tuntomerkkien, elintapojen ja levinneisyyden ohella kirjassa käsitellään myös kalastustapoja ja kalojen ravintoarvoa. Esille nousee myös kaloihin liittyvään kulttuuriin ja historiaan kuuluvia asioita. Jotkut sitkeästi kirjallisuudessa mainitut ennätyspainot osoittautuvat joko kalavaleiksi tai alkuaan aprillipilana esitetyiksi.

Kalojen suomenkielisten ja tieteellisten nimien ohella kirjassa kerrotaan mitä kalat ovat ruotsiksi, englanniksi, saksaksi, ranskaksi ja venäjäksi. Myös kaloihin liittyviä, osittain jo käytöstä pois jääneitä kansanni-

mityksiä käydään läpi. Esimerkiksi pasurista on käytetty ainakin kahdeksaa eri nimitystä, joukossa mm. porho, lisu ja lottonen. Kirjan lopussa on kalaryhmittäinen kirjallisuusluettelo sekä aakkosellinen hake-

mistö. Ansiokkaan tekstin kruunaa upea kuvitus. Pääosa kuvista on värillisiä piirroksia, jotka ovat peräisin kahdesta jo viime vuosisadalla ilmestyneestä kuvakirjasta: Wilhelm von Wrightin Skandinaaviens fiskar ja Gösta Sundmanin Finlands fiskar. Näiden lisäksi kuvia on otettu Wilhelm Groten tämän vuosisadan alussa ilmestyneestä teoksesta Die Süßwasserfische von Mitteleuropa. Mainituista kirjoista puuttuvat lajit on piirtänyt taiteilija Eero Ahti. Kirjan kuvitukseen kuuluvat kartat ja ääriiviipiirroksot on laatinut graafikko Erkki Kukkonen.

Kirjan painoasu on kokonaisuudessaan näyttävä. Vanhat kivipiirroksot ovat häikäiseviä taideteoksia, mutta niiden laatua kirjassa laskee kuitenkin se, että aukeaman yli ulottuessaan kuvat katkeavat keskiosastaan. Lajien levinneisyyttä kuvaavissa kartakkeissa on myös pieniä lipsahduksia. Mm. Rautalammin reitin ja Pihtiputaan latvavedet Kymijoen vesistöä on pohjakartoissa merkitty Vuoksen vesistöön kuuluviksi. Joka tapauksessa Suomen kalat-teoksessa yhdistyvät klassisen kirjan sopusuhtaisuus, tyyllillisen pelkistämisen kauneus sekä sisällön rikkaus ja mehevyys. Suotta ei Suomen kirjataiteen komitea valinnut Kolin teosta vuoden 1990 kauneimmaksi kirjaksi.

Vaikka kalalajistomme on kokonaisuutena niukka, on iso osa siitäkin tavalliselle onkimiehelle tuntematon. Vimpa, törö ja turpa saattavat ainakin niminä tuntua tutuilta, mutta kuka on saanut pyydäksensä teistään, elaskan tai ohuthuulikeltin? Kolin kalakirjan kautta nämäkin harvinaisuudet tulevat tutuiksi. Sujuvasti ja eloisesti kirjoitettu teos on järeä ja lukemaan houkutteleva käsikirja maamme kaloista.

MATTI TIKKANEN
Maantieteen laitos,
Helsingin yliopisto